

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Art. I. De Fori Natura & Varietate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

Paulo V. super Tribunalium reformatione editam, tres duntaxat, ex totidem substantialibus, scilicet Jurisdictionis siue competentiae in iudice, Mandati in procuratore & Citationis defectibus provenientes, attendi, notant *cit.* Honorius n. 31. & Card. de Luca *Theatri V. & J. de iudiciis disc.* 38. num. 22. quibus *cit.* n. 31. & à Ridolphino *Prax. iudic. p. 1. cap. 31. num. 284.* additur notorius defectus Iustitiae; quod sententia lata sit contra apertum Jus Constitutionis, aut ea non iustificetur ex actis, ob non probatam intentionem Actoris. Ratio est; quia notoria Injustitia idem, quod Nullitas, operatur & sententiam nullam reddit, *c. 1. & c. Inter ceteras 9. de Sent. & re iudic.* ut in hunc textum notant Felinus n. 10. & aliis relatis Barbosa num. 4. etiamsi causa cum clausula, *Appellatione remotâ,*

commissa fuisset; quia ista vim non habet, ubi sententia notoriè est iniqua, Felin. *in c. Causam 14. de Sent. & re iudic. n. 3. & Scaccia de Appellat. q. 16. limit. 1. num. 84.*

In Camera quoque Imperiali, si cau. 115. sã principalis merita discussa & ex allatis liquida sint, ex solius Processus & Solemnitatis defectu provenientes Nullitates regulariter non attendi, asserunt Gaill. *Lib. 1. Observat. 42. à n. 1. & Mynsinger Centur 5. Observat. 93.* quod in ea ex æquitate magis, quam rigore Juris soleat procedi: & cum de causæ meritis constat, sine aliis ambagibus pronuntietur; ut, litibus citius perductis ad finem, consulatur tranquillitati publicæ: cujus favore, Positivo Jure proditarum solemnitatum defectus Imperiali auctoritatè, in curia illa eminente, suppleantur.

TITVLVS II.

De Foro Competente.

Actione Judiciali aliquem pulsaturo curandum ante omnia est; ut eum conveniat in Foro & coram Iudice Competente; ne, si evocetur ad Incompetentem, excipiendo declinet; & non Actionem duntaxat, sed ipsum quoque Judicium excludat: aut, si hoc subeat, contra eum acta lataque sententia facillè arguatur Nullitatis.

ARTICVLVS I.

De Fori Natura & Varietate.

SUMMARIUM.

1. Fori significatio varia est.
2. Hic ejus nomine venit locus iudicij.
3. Vel hoc exercentis iurisdictionis.
4. Dividitur in Ecclesiasticum & Seculare:
5. In Externum & Internum:
6. Et hoc rursus in Sacramentale & non Sacramentale.
7. Commissione causarum, pertinentium ad forum Ecclesiasticum, utriusq;
8. Et externi tantum fori iurisdictionem commissam, asserentium Opiniones,
9. Distinctio.

E 3

9. *Distinctionis sedere conciliantur.*
10. *Actio judicialis deducenda est in foro Rei.*
11. *Judex alius Incompetens, alius etiam Incapax est jurisdictionis.*
12. *A quorum prioris.*
13. *Non etiam à posteriori ad forum citatio subsistit.*

1. **F**ori nomine hoc loco non venit locus, rerum venalium expositioni ac negotiationi destinatus; neque etiam districtus sive territorium, cujusque judicis subjectum jurisdictioni, ut *l. Pupillus 239. §. 8. ff. de Verb. Signif.* Sed, Vel locus exercendis sive discutiendis & judicis pronuntiatione terminandis litibus deputatus, ut *c. Forus 10. pr. Rubric. sit.* qui locus etiam Judicis Tribunal, *l. 1. ff. de Judiciis, Auditorium, c. Non putamus 2. de Consuetud. in 6. §. l. Contra 54. §. 1. ff. de Re judicata,* imò & Consistorium, *c. Romana 3. pr. de Appellat. in 6. præsertim summi Principis nuncupatur, l. 1. c. de Comit. Consistorial. & Novell. 23. cap. 2. Hostiens. in Summa, hâc Rubric.*
3. *num. 1. & 20.* Vel judicium exercentis jurisdictionis & potestas publica de causa in judicium deducta cognoscendi ac pronuntiandi, Panormit. *in hanc Rubric. ad finem, ubi Ant. de Butric in fine, & Barbatia num. 6.* ut ratione domicilii vel delicti, ratione contractus vel rei sitæ, alioque judicis forum sortiri, idem sit, quod ratione domicilii & ejus jurisdictioni ac potestati Judiciali esse subjectum; ut propositâ actione coram eo valeat conveniri, *c. fin. pr. ut cum interpp. cit. Fori nomine, si subjecta materia patiat, Jurisdictionalia venire asserentibus, notat Felician. Oliva de Foro Eccles. p. 59. 1. n. 4.* Quò modò & in propositâ Rubricæ sensu sumptum
4. **F**orum celeberrimâ usûque tritissimâ

mâ partitione in Ecclesiasticum & Seculare dividitur, eodem planè sensu, quò Judicium *Tir. præced. n. 2.* & jurisdictionis divisa est *Lib. 1. tit. 32. num. 3. &* quò potestatem publicam, quâ humanum genus regitur, in Spiritualem & Temporalem Nicolaus I. *can. Cum ad verum 6. dist. 96.* in Pontificalem & Regalem, Innocentius III. *c. Solita 6. de Majoris. & Obed. & Imperator Novell. 6. pr. in Sacerdotium & Imperium sunt partiti.*

Ecclesiasticum Forum ulterius à TT. pariter & JCT. recepta divisione aliud Internum dicitur & aliud Externum quæ Poli Fortique Jura seu Fora nuncupantur *can. Quicumque 43. in fine, 17. q. 4. Glossa in c. Qua in Ecclesiis 7. V. Constituerunt, de Constitut. eoque distant;* quòd reus in isto sive externo secundum allegationes ac probationes à litigantibus deductas: in illo autem sive interno Foro secundum conscientiam ipsius propriam absolvatur, vel condemnatur seu ligetur. Unde judicium, quod in externo foro exercetur, ab interno seu Poli atque, ut etiam vocatur, *Conscientia & Anima* foro etiam differt in utroque concurrentium personarum numero & varietate; cum in illo, præter Actorem Reumque & medium inter ipsos Judicem, intervenire soleant Assesores seu Consiliarii, Procuratores, Advocati, Testes, Executores & similes Justitiæ ministri; atque insuper produci Instrumena aliæque, ad fidem de re dubia & controversia judicij faciendam, idonea argumenta: in isto autem sive interno foro judicium duabus tantum personis, Judice & Reo, peragatur, solòque istius Conscientiæ & Confessionis propriæ testimoniò nitatur.

Internum quoque seu Poli & Conscientiæ Forum ulterius dividitur in Penitentiale sive Sacramentale & non Sacramentale; neque enim jurisdictionis, pro interno

interno foro concessa, necessariò semperque Pœnitentiæ Sacramenti administratione, sed aliquando extra hanc explicatur; cum, si alicui committatur dispensatio in foro Conscientiæ sive interno &c., ut S. Pœnitentiariæ litteris frequenter solet, eam præviâ Confessione Sacramentali faciendam, non exprimitur, ea extra hanc expediri valeat: idemque sit de commissa absolute à censuris, si eam ad forum Pœnitentiale restrictam, non appareat ex tenore rescripti, ut cum Navarro *Manual. cap. 27. n. 41.* Rodriquez *Tom. 1. Regular. q. 61.* Sanchez *Lib. 8. de Matrim. disp. 34. num. 29.* sustinet *cit. Oliva num. 17.* ubi in irregularitatibus ac suspensionibus, ortis ex delicto occulto, &c. dispensandi facultatem, à S. Synodo Trident. *Sess. 24. cap. 6. de Reformat.* concessam Episcopis, ab his per se aut vicarium, specialiter ad id deputandum, extra Confessionis Sacramentum explicari posse & consuevisse, ait, non obstante *cit. Synodalis decreti clausula, Injuncta pœnitentiæ salutari;* quia hæc, sicut in, sic & extra Pœnitentiæ Sacramentum imponi potest etiam ab eo, qui Sacerdotiò initiatus non est, ut cum D. Thoma *in 4. dist. 18. Navarro cit. n. 4.* Covarruvia *in c. Alma p. 2. §. 11. num. 20.* & aliis idem notat *n. 17. in fine.* Ex dictis

7. Dubium nascitur, an generali commissione eorum, quæ ad forum Ecclesiasticum pertinent, utriusque, tam interni, quam externi fori, jurisdictione comprehendatur; id enim & Pœnitentiale quoque fori jurisdictionem, ad casus etiam reſervatos porrectam, commissam censerit, vult Barbatia *cit. num. 6.* quod commissio genere omnes species, isto comprehendat, commissæ intelligantur perinde, ac si omnes species essent expressæ, *l. Si eborus 79. ff. de Legat. 3. §. 1. Si duo 51. ff. de Administr. tut. & dispositionis cujus-*

cunque verba comprehendant omnia, quæ veniunt ex verborum proprietate, per tradita à Tuscho *Prætic. V. Verba, conclus. 122. à n. 1.* & Steph. Gratiano *Diſcept. Forens. cap. 545. n. 26.* & tradenda *Lib. 6. c. 40. n. 33.* jurisdictione autem Ecclesiastica sit genus respectu jurisdictionis & fori utriusque, ejusque nomine propriè acceptò comprehendatur jurisdictione fori tam interni quam externi. Contrà, ejusmodi commissionem ad interni fori jurisdictionem non porrigi, volunt alii apud laudatum Olivam *n. 9.* quòd in generali commissione non veniant ea, quæ in specie quis verifimiliter non esset concessurus, Regula est *81. in 6.* ut adèd, sicut generali commissione vicariatus potestas inquirendi, corrigendi & puniendi excessus, & libera collatio beneficiorum, *c. Licet 2. §. c. fin. de Offic. Vicar. in 6.* sic etiam generali commissione, spectantium ad forum Ecclesiasticum, interni fori jurisdictione concessa non intelligatur. Ita isti in partem utramque.

9. Ego hæc in re non solum præ oculis habenda verba commissionum, sed committentium etiam praxin, aliisque circumstantias ponderandas, judico; ut, si iis de committentis mente verifimilis conjectura appareat, utriusque vel alterius sive externi duntaxat fori jurisdictione commissæ intelligatur. Tali autem conjecturâ in neutram partem militante, adhibendam cenſeo distinctionem; vel enim ejusmodi commissionis ad Pœnitentiale forum extensione nemini aut soli committenti, vel alicui tertio præjudicatur?

Si prius, & nemini vel soli committenti præjudicatur, interni quoque & Pœnitentiale fori jurisdictionem commissam, existimo cum Panormit. *in c. Quia circa 22. de Privileg. n. 3.* Felino *in c. Causam 18. de Rescript. n. 12.* Surdo *Lib. 2. consil. 4. n. 73. & cit. Oliva*

n. 10. Ratio est; quia talis commissio rationem habet beneficii Principis, latam recipientis interpretationem. *c. Quia circa cit. c. Cum dilecti 6. de Donat. §. Beneficium 3. ff. de Constitut. Princip.*

Si posterius, & ejusmodi commissionis ad Poenitentiale forum extensione alicujus tertii v.g. ordinariæ jurisdictioni præjudicetur, illam ad externi fori jurisdictionem restringendam, puto cum *Glossa in Clement. in V. Nolumus. de Offic. deleg. Zabarella ibid. n. 13. & cit. Oliva n. 15.* Ratio est; quia delegatio seu commissio jurisdictionis in his, quæ ordinariæ & alterius tertii jurisdictioni detrahunt, odiosa & stricta est interpretationis ad eò; ut, si non exprimitur, illi ipsius summi Principis commissione derogatum non intelligatur per ea, quæ *arg. Reg. Odia 15. in 6. tradunt Covarr. p. 2. de Sponsal. cap. §. 8. n. 9. cit. Tucherus V. Beneficium. concl. 50. à n. 1. Menoch. Lib. 2. præsumpt. 9. n. 10. & Suarez Lib. 8. de LL. cap. 27. n. 8. De Foro Conscientiæ interno Lib. 2. tit. 16. art. 9. Lib. 5. tit. 38. toto & alibi passim.*

Ad propositam verò Rubricam de solo externo & Contentioso foro agitur: in quo litigantium controversiæ, ut ritè dirimantur, deducendæ sunt ad forum & judicem competentem sive eum, cujus jurisdictioni subiectus est reus, cum, ut *c. Cum sit 8. Lucius III. ait, Generale sit, ut actor sequatur forum rei;* ac proinde omnino necessarium; ut actor subiturus iudicium, quam habet, Actionem proponat in foro & coram iudice proprio ejus, quem eà est impetiturus; ne, si iste ad forum & iudicem non suum evocetur per citationem, de incompetencia excipiat, & contra eum formatus processus careat effectu, *l. Si militaria 2. C. Si à non competente. l. §. 1. V. Hac autem. ff. Quod quique jur. in alter. §. l. Si quis 6. §. 10.*

ff. de Injusto rupto Sc. Gaill. Practic. Lib. 1. observat. 40. n. 8. §. 10. Unde

Dubium oritur, de valore sententiæ, **II,** lata contra reum, ad forum sive iudicem incompetentem citatum. Quam, licet primo intuitu indiscriminatim valore destitui, decisum videatur, *c. At si clerici. 4. pr. de Judiciis,* distinctione tamen opus est inter iudices incompetentes; quidam enim tales sunt simpliciter; ut eorum jurisdictioni nec partium consensu prorogari queat: sicut iudex Secularis est respectu causarum merè Ecclesiasticarum: ut sunt, quæ inter clericos, & quæ inter laicos de rebus & iuribus spiritualibus hisque annexis vertuntur; cum laici de talibus, tam incidenter quàm principaliter, in iudicium deductis cognoscere non possint, *c. Decernimus 2. c. Quando 3. c. Tuam 3. c. Causam Sc. Si iudex cit. Alii verò, licet incompetentes sint, competentes tamen fieri possunt, partium, eorù jurisdictionem in se prorogantium, consensu, c. Significasti 18. hanc Rubric. l. 1. §. l. Consensisse 2. pr. ff. de Judic. sicut iudex Ecclesiasticus, licet per se respectu causarum temporalium, controversiarum inter laicos, incompetens sit, *can. Cum ad verum 6. dist. 69. §. c. Causam cit. istorum tamen, ipsius jurisdictioni in tali causa se subijcientium, consensu ac prorogatione competens fieri potest, l. Judices 9. C. de Episc. aud. Quò probè notatò satis expedita propositæ dubitationis resolutio est; vel enim sententia lata est contra citatum ad forum sive iudicem priori, vel posteriori modò incompetentem?**

Si prius, sententia contra eum, ad forum simpliciter incompetens citatum; ac proinde, quæ à iudice simpliciter incompetente lata est, valore ipso iure destituitur, ex rescripto Alexandri III, *c. At si clerici cit. ibi, Sicut sententia à non suo ju-*

fuò giudice lata non tenet; ut ad eò nullitatis viciò insanabili laboret sententia, à Seculari iudice lata contra personam Ecclesiasticam, tam Secularem, quàm Regularem, cujuscuncunq; criminis, ex Feudali Jure non descendens, ream delatam & ad forum Seculare citatam: uti & lata contra laicum in causa merè spirituali & Ecclesiastica ad idem forum citatum, *c. cit.* uti & *l. 1. §. 1. V. Hac verba, ff. Quod quisque jur. l. Si militaris 2. §. l. fin. C. Si à non compet. jud. ex quarum ll. decisione irrita est sententia à delegato lata super negotio ipsi non commissio, & in commissum non incidente eive accessorio, *c. P. & G. 40. de Offic. deleg. uti & à iudice jurisdictionem ad certam quantitatem restrictam habente lata super summâ, quantitatem illam excedente, ad eò; ut ne quidem quoad summam, ejus jurisdictionem non excedentem, subsistat, Bruneman in *l. Si militaris cit. n. 3.* Ratio est; quia jurisdictionis basis ac fundamentum est omnis iudicii ac sententiæ, Baldus in *l. Rubric. cit. n. 2.* & Gaill. *Practic. Lib. 1. observat. 42. n. 9.* atque idcirco, ubi deficit jurisdictionis, iudicium non est, & nec sententia, nec iudicatum dici potest, *V. Verba cit. §. l. Rei 2. §. fin. ff. de Penis.* Hinc certè est; quòd, licet à pronuntiatione iudicis ita incompetentis non appelletur, ea tamen nunquam transeat in rem iudicatam: & exceptio nullitatis, ortæ ex defectu jurisdictionis: semper etiam post tres sententias conformes, opponi queat; dummodo de tali incompetencia & omnimodæ jurisdictionis defectu evidenter constet, Glossa in *Clement. Unic. V. Non obstantes, de Sequest. post. Alexand. Vol. 2. consil. 77. à n. 9. & cit. Gaill. n. 11.***

13. Si posterius, & iudicis per se incompetentis jurisdictionis potuit prorogari, & per citationem in jus vocatus fori declinatoriam sive incompetentiæ exceptio-

nem ante litis contestationem non operosuit, contra eum à iudice lata sententia tenet; quòd pars litigans ab eo in jus vocata, cum incompetenciam non ignoraret, comparandò & fori declinatoriæ exceptione non oppositâ, litigandò in ipsius personam consensisse, ipsiusque jurisdictionem in se prorogasse; ac proinde eum, qui suus & competens non erat, competentem suumque iudicem fecisse intelligatur, *arg. c. Significasti l. 1. §. l. Consensisse pr. cit. Baiardus ad Clarum §. fin. q. 55. num. 1.* Si iudex incompetens errore aditus fuisset, sententia hòc quoque casu nulla foret; quòd, cum errantis nullus sit consensus, *l. Non idcirco 9. C. de J. & F. J.* is, qui iudicem, quem adiit, suum esse ignoravit, ejus jurisdictionem in se prorogasse non intelligatur, *l. Si per errorem 15. ff. de Jurisdic. Bruneman. in l. Si militaris cit. n. 4.* Unde, qui incompetentiæ fuit ignarus, ejus postea cognita exceptionem post litem contestatam opponere potest, *c. Pastoralis 4. de Except. ubi Glossa V. Postmodum & Panormit. n. 33.*

ARTICULUS II.

De Foro Competentæ
ratione Originis & Domicilij.

SUMMARIUM.

14. Forum reus diversimodè sortitur.
15. Ratione Originis id sortitur in loco
I. Nativitatis propria:
16. Non tamen sortitur,
17. Extra casum, quò ex patre domiciliò carente est natus.
18. Vagi sunt, qui carent domiciliò,
19. Etiam, dum ad hoc in loco constituendum tendunt.

F

20. II. 17